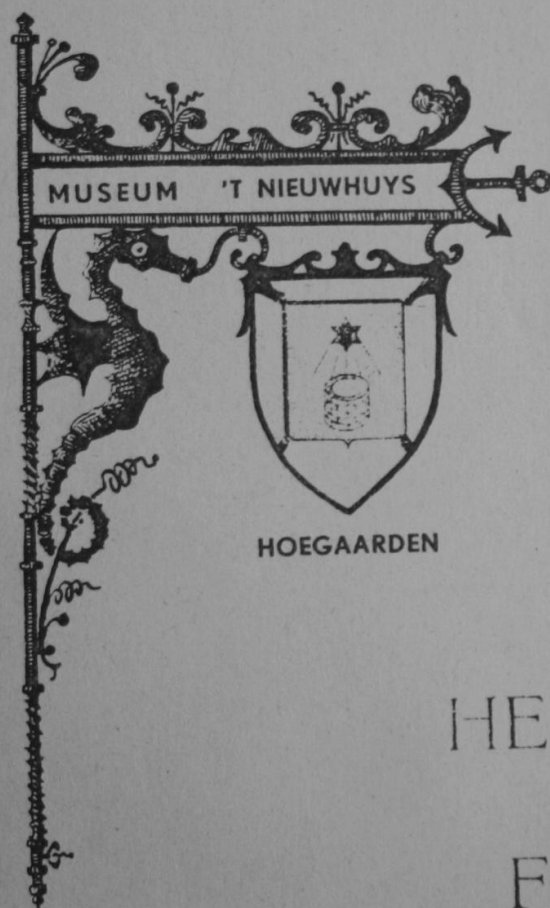

TIJDSCHRIFT 76/1994, 3)

Alpaidis

HEEMKUNDE

FOLKLORE

OUDHEIDKUNDE

1984 1984 1984 1984

20e J A A R G A N G

ALPAIDIS

I N H O U D

- 40 Jaar Geleden
- 't Paenhuys "DUMONT"
- Het Schrikbewind te Hoegaarden
- Oude Testamenten

NUMMER 76

Aflevering 3

40 JAAR

GELEDEN

De Bevrijding van

TIENEN

EN

HOEGAARDEN

-- 40 J A A R G E L E D E N --

Alphides
(XX, 1984) m3

- Zaterdag 2 sept. 1944

=====

Het regende, een vloed van uit Frankrijk afgezakte Duitse vrachten en personenwagens, karren en fietsen, trokken af door Tienen, in de richting van Diest en St. Truiden. Waar waren nu al die jeugdige en zingende scharen van mei 1940, die in dichte gelederen oprukten, met gehamer van nagels, gedreun van 't geschut, gedaver van pantser. De Duitse reuzentijpen die toen voorbij togen, zingend, de wereldheerschappij beogend, trokken nu af achter karren, mankend en voortstompelend, met gebogen hoofd, ontmoedigd, verslagen, angstig voor partizanen.

't Volk sloiep niet meer, want de geallieerden hadden bij Doornik de Belgische grens bereikt.

- Zondag 3 sept. 1944

=====

In de nacht hadden de Duitsers de stad verlaten en slechts een 400 tal soldaten in achterhoede geplaatst. De hakenkruisvlaggen waren verdwenen en aan de legerplaatsen barricades opgericht. Het 30ste Britse Korps had Bergen en Aalst bevrijd en was tot Brussel doorgedrongen, met op kop Belgische eenheden van de Brigade Piron.

Het verradersgespuis had zijn pakken gemaakt en sloeg op de vlucht uit angst voor hun leven.

Het vliegveld van Bevekom was ondermijnd en kon elk ogenblik worden opgeblazen, maar de stootploegen van de Weerstand konden dit op het laatste ogenblik vermijden.

- Maandag 4 sept. 1944

=====

Het geschut dreunde en kwam dichterbij. De Britse Garde had de poorten van Leuven bereikt, wijl Ath en Givet reeds bevrijd waren. Te Leuven werd de weerstand in hevige gevechten gewikkeld om de Dijlebrug te vrijwarren om aan de uit Tervuren oprukkende troepen toe te laten de stad binnen te dringen.

Het oorlogsgeweld naderde Tienen en Hoegaarden.

In de nacht stelden Hasso Ecard von Manteufel een 80 tal pantser in halve cirkelvorm op ten westen van de stad, van Vissenaken over Kuntich tot Oorbeek. Zij behoorden tot de 5e Panzer Armee.

Hij wilde de opmars uit Leuven stuiten en zich rond Tienen vastklampen, om de Duitse aftocht te dekken. Een veldslag tussen tankeenheden viel te vrezen en kon de vernietiging van de stad betekenen.

- Dinsdag 5 sept. 1944

=====

Een meisje met gipsverband, trok door de Duitse stellingen en droeg een geheime boodschap naar de geallieerden bij Leuven. Tussen Linden en Pellenberg kwam zij in verbinding met de Intelligence Officier van de Britse tankdivisie en stelde hem op de hoogte van het Duitse plan. Ondertussen was van uit Hoegaarden een man vertrokken in de richting van Waver om de Amerikanen van het 19de Korps in te lichten, wijs een persoon uit Tienen zich naar von Manteuffel begaf, hem smekend de stad te redden, de kinderen en vrouwen van een gewisse dood te sparen, maar de Duitser greep naar zijn wapen dreigde hem te doden.

Diezelfde dag waren de Engelsen tot Antwerpen genaderd en hadden de Amerikanen, Charleroi en Namen van de laatste vijand bevrijd.

- Woensdag 6 sept. 1944

=====

Het 19de USA Legerkorps had vanuit Waver voorposten uitgestuurd die tot Bevekom doordrongen, waar het vliegveld, met behulp van de Weerstand, ongedeerd werd ingenomen.

In de namiddag van diezelfde dag rukten voorspitsen tot Oorbeek en Geldenaken en drongen zelfs door tot aan Hoegaarden en hadden Opheylissem bevrijd. Ten Noorden van Tienen waren Britse verkenners tot aan de Velp doorgedrongen.

Maar tot een open aanval op Tienen kwam het niet. Ingelicht over het Duitse plan hadden de geallieerden hun strategie gewijzigd en besloten Tienen langs noord en zuid te overvleugelen.

48 Pantser trachten naar St. Joris Winge door te breken, om de Garde aan te vallen, doch een geheim agent van Clarence verijdelde tijdig hun opzet, door de Britten te verwittigen, waardoor von Manteuffel verplicht was zijn pantsers terug te trekken en tot de aftocht te beslissen langs de nog enige opengebleven baan naar St. Truiden.

Ondertussen was ook de gewapende Weerstand in aktie getreden en verloor zij eerste slachtoffer. Zij vielen het garnizoen aan en namen 37 krijgsgevangenen.

De avond viel en nog steeds was Tienen niet bevrijd.

Een agent van Athos nam in de nacht kontakt met de Amerikanen te Hoegaarden en lichtte hun in dat von Manteuffel bezig was zijn pantsers terug te trekken en stelde hen op de hoogte van de kracht van de vijand, nog 250 manschappen en een vijftiental pantserwagens bedragend.

=====

Tienen was nu ten allen kante overvleugeld. In de nacht hadden de Duitsers de stad verlaten en vluchtten naar St. Truiden, maar van uit Landen en Geetbets dreigden vooruit geschoven eenheden hun af- tocht te belemmeren.

In de vroege ochtend maakten de geallieerden zich klaar om van uit vier richtingen tegelijk Oorbeek, Hoegaarden, Opheylissem en Vis-senaken, de stad binnen te trekken.

Het Duits plan was mislukt en Tienen en omliggende van een gewisse ondergang gered.

De Weerstand had de stad van de laatste Duitser gezuiverd, 6 gedood, 17 gekwetst en 64 gevangen genomen. In hun eigen rangen vielen 6 slachtoffers te betreuren en waren er een 10 tal gekwetsten.

Ondertussen waren de Britten langs het noorden en de Amerikanen langs het zuiden tot in het zicht van St. Truiden genaderd, wjl Tienen, dat dat door de Weerstand was bezet, op de komst der geallieerden wachtte.

10.00 uur: Een verkenningsvliegtuig zweefde boven de stad. Het volk stroomde samen en liep de bevrijders tegemoet.

10:10 uur: de eerste tanks rolden aan, geleid door gidsen van het Verzet. Uitbundig van vreugde werden de bevrijders onthaald en hun gevechtswagens met bloemen bedekt.

De mensen, na vier lange jaren van onderdrukking en vernedering
juichten en jubelden en gaven uitbundig uiting aan hun vreugde.

juichten en jubelden en gaven uitbundig uiting aan hun vreugde. Overal hingen de vlaggen uit en op de beiaard weerklonk het Vaderlandslied, wjl op de kerktoren de fiere driekeur wapperde.

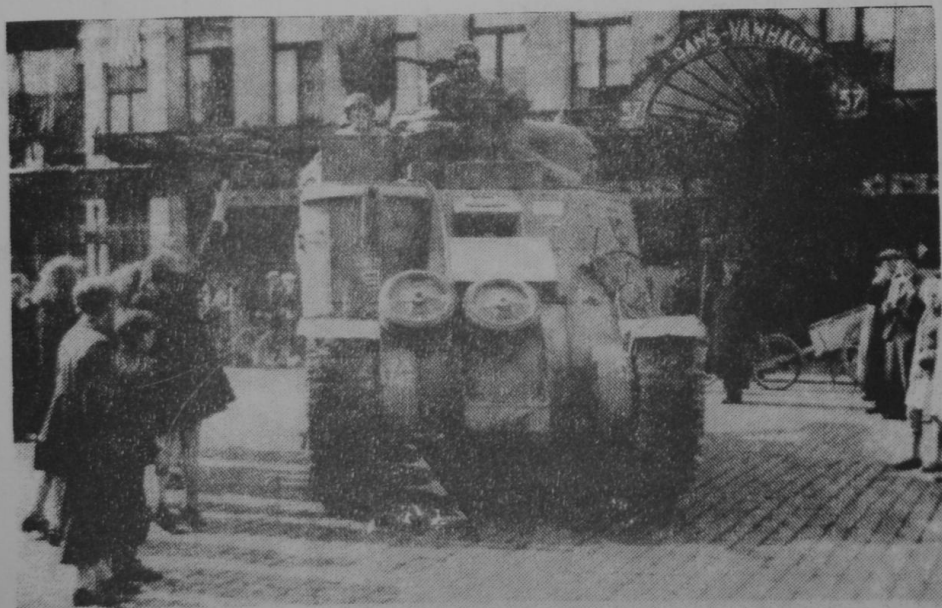
Het was net als of uit de blik van die bestofte wezens der soldaten, een balsem vloei'de in het hart van het volk. Het was de balsem van de herwonnen vrijheid.

De mof was verjaagd, Tienen en omliggende dorpen waren ontzet. Het 19e Korps van het 1e Leger van Hodges, behorend tot de 12e USA Legergroep onder het bevel van Generaal Bradley, had de stad bevrijd van de Duitse dwingeland.

Diezelfde dag werden ook Diest, St. Truiden en Hoei ingenomen en rukten de geallieerden verder op naar Hasselt en Luik.

De zo vurig en lang verwachte bevrijding was er eindelijk gekomen.

+ ○ + ○ + ○ + ○ + ○ + ○ + ○ + ○ + ○ + ○ + ○ +

t PAE N H U Y S

" D U M O N T "

't PAENHUYS "DUMONT"

=====

Opgedragen door "Die Edele Orde vanden Moutstock"
aan Pierre Celis Grootofficier in die Orde en
Grootmeester Consultissimus in de Hoge Raad van deze Orde.

Onlangs kocht de Brouwerij "De Kluis" uit Hoegaarden, het oude Paenhuys "Dumont" aan, beter gekend als het "pachthof Virgiel Van Hagedoren", gelegen op de Stoopkensstraat (voorheen Beekstraat genaamd), recht over de Dumontstraat (vroeger Kercke baen).

Het lijkt ons belangrijk, de geschiedenis van dit gebouw wat nader te bekijken, want weldra keert het grotendeels terug tot zijn oorspronkelijke bestemming en dit tot luister van het bierdorp Hoegaarden.

Het begon te Houtem

=====

Alles begon namelijk te Houtem, ten huize van Eersaeme Jean Dumont, in feite Jean Baptiste Dumont, bijgenaamd "Jeanmon", die in 1679 als brouwer en Notabele aangeschreven stond en mede-ondertekenaar was van het rapport nopens de geleden schade door de voorbijtrekkende legers veroorzaakt.

In 1665 huwde hij met Margriet Sweerts uit Bost, dochter van Servaes Sweerts en Christine Neys, die hem zeven kinderen schonk:

- 1. Agnes Catherine ° 1666 + 1670 (?)
- 2. François ° 1670 + 1737 x 1713 met Gertrude Peeters
- 3. Marie Anne ° 1673 + 1741 x met Lambert Swellen
- 4. Jean ° 1676 + 1717 x 1713 met Elisabeth Bormans (moederlijke voorouders van de familie Vandermolén uit Hoegaarden).
- 5. Toussaint François ° 1681 + 1685 (?)
- 6. Everard ° 1684 + 1750 x 1712 met Agnes Huybens (weduwe van Jan Struys).
- 7. Christine ° 1686

Het was Everard Dumont, die na zijn huwelijk, zijn vader te Houtem als brouwer opvolgde en als schepen in Hoegaarden zetelde en aan de zijde stond van het trio Collard-Sweerts-Van Nerum, ten tijde van de dorpsruzie van 1749, omwille van het kasseien van de oude Molenweg (huidige Pastorijstraat).

Evrard Dumont verwekte met Agnes Huybens zes kinderen, allen te Houtem geboren:

- 1. Jean Lambert ° 1713 + 1716 (?)
- 2. Everard ° 1715 + na 1791 en x met Elisabeth Bueckens (zuster van Burgemeester Bertel Bueckens, die in 1749 samen met zijn schoonvader Guillaume Van Simphoven tegen de Regentie opstond).

- 3. Jean Henri ° 1717 + 1780 x 1750 met Anna Margriet Van Osmael uit Outgaarden (moederlijke voorouders van de familietakken Van Nerum, Van Hagendoren en Dotremont uit Hoegaarden).
- 4. Toussaint François ° 1719 + 1748
- 5. Jean Baptiste ° 1721 + 1782 x 1751 met Maria Deodata Vander-molen.
- 6. Anne Marie Agnes ° 1728

Evrard Dumont, de jonge, zette de brouwerij van zijn vader te Houtem voort, terwijl zijn broeder Jean Henri er zich als landbouwer vestigde. Doch de jongste broeder Jean Baptist, stammend uit een brouwersfamilie, wilde ook "bier paenen" en brouwer worden, maar het ouderlijk paenhuys was te klein, om er met twee gezinnen op te leven. En hier begon de ganse zaak te rollen.

Jean Baptiste kwam naar Hoegaarden

=====

Om zijn doel te bereiken was er maar een oplossing mogelijk, namelijk een rijke brouwersdochter huwen.

Hij wendde zich tot Pastoor Henricus Sweerts, de toenmalige Pastoor van Hoegaarden en Mombaarvader van de Brouwersgilde, aan wie hij zijn plan uitlegde.

Een tijdje later was alles in kannen en kruiken. Jean Baptiste, de zoon van de oud Schepen Dumont uit Houtem, zou in 1751 in het huwelijk treden met Marie Deodata Vandermolén, dochter van de rijke brouwer en Schepen Bernard Vandermolén en Elisabeth Van Osmael uit Hoegaarden.

Het deel uit de erfenis van zijn vader en haar rijk bedeelde bruid-schat, lieten het jonge paar toe, een ruir "paenhuys" en woonst te bouwen op de Stoopkensstraat (toen nog beekstraet genaamd), zodat zijn droom in vervulling ging.

Het staat nergens geschreven hoe huwelijksmakelaar Pastoor Sweerts te werk is gegaan, maar het is niet moeilijk te gissen.

In de Raad van de Brouwersgilde zetelden immers zijn schoonbroeder en Brouwer Carolus Van Nerum als Deken, zijn broeder griffier en Brouwer Servaes Sweerts als Sekretaris en Schepen, Brouwer Bernard Vandermolén als Onderdeken.

Vele huwelijken onder brouwerskinderen werden in deze Raad geregeld, wat ook hier wel het geval zal geweest zijn, want in de nagelaten schriften van Dr. Jean Bt. Van Nerum, wiens moeder tot de familie Dumont uit Houtem behoorde, staat vermeld:

"La famille Dumont doit une bonne chandelle au Sacré (sic) Curé Sweerts, qui fut un courtier habile dans les mariages de raison".

Rond het tijdstip dat Jean Bapt. Dumont zich als Meester-Brouwer op de Stoopkensstraat vestigde, waren er te Hoegaarden 37 eigenaar-brouwers en 130 huurbrouwers. De Prinsbisschop van Luik had de brouw-taks verlaagd, om het hoofd te kunnen bieden aan de konkurentie uit Leuven en Diest, zodat alle Hoegaardse brouwerijen op volle toeren draaiden.

In 1754 werden te Hoegaarden inderdaad niet minder dan 1482 brouwsels gemaakt, hetzij 4.742.400 l. bier.

In 1762 brak echter een periode aan waarin de Hoegaardse brouwers met de grote konkurentie moeilijkheden af te rekenen kregen. De handhaving van goede bierkwaliteit kon niet langer verzekerd worden, wilden zij verder blijven wedijveren met de nieuwe en goedkopere biersoorten uit Leuven. Zij bekloegen zich bij hun Brouwersgilde sinds 1757 onder het Deken-schap van Meier en Brouwer Antoine Collard, maar deze wilde van geen kwaliteitsvermindering weten en riep bij hoog en bij laag uit "te Hoegaarden wordt bier en geen afwaswater gebrouwd".

De dertig overgebleven eigenaar-brouwers verhoogden hun produktie, om het prestige te handhaven. Voor de eerste helft van het jaar 1764 brachten zij samen 740 brouwsels op de markt, een rekordcijfer voor die jaarperiode.

Hun bierkarren voerden uit naar Brabant, Luik, Namen en Vlaanderen, hetgeen een grote konkurentie betekende voor de Leuvense Peterman en de Diesterse bruine.

Maar in 1769 stelde de Leuvense biernijverheid nochtans alles in 't werk, om de Hoegaardse brouwers te treffen en liet verkondigen dat het Hoegaards bier gemaakt werd met water uit een beek; waarin allerlei dode dieren en uitwerpsels werden geworpen en hierdoor microben inhiel, die schadelijk waren voor de ingewanden. Deze valse beweringen werken nadelig in en sommige brouwerijen, waaronder ook deze van Everard Dumont uit Houtem, zagen hun afzet gevoelig dalen. Doch Jean Bapt. Dumont op de Stoopkensstraat te Hoegaarden hield stand en werd zelf bij de groten gerekend.

In 1774 waren er nog een 25 tal brouwers en 100 huurbrouwers overgebleven, die een jaarproduktie van 1504 brouwsels maakten. Doch zij bundelden hun krachten en leverden in 1776, 15.000 amen bier op een totale uitvoer uit het land van Luik van 24.000 amen, hetgeen ongeveer de 3/5 betekende van het geheel, zodat Hoegaarden nog steeds het bierdorp bij uitstek was.

Meester Brouwer Jean Bapt. Dumont overleed in 1782, maar zijn weduwe zette de brouwerij voort. In 1789 betaalde zij 3 patacons en 10 shillingen, hetzij 238 stuivers biertaks, wjl haar "paenhuis" het jaar daarop de 10e plaats bekleedde, met 70 stuivers x 18 brouwsels = 1.260 stuivers.

Uit het brouwersgezin Dumont - Vandermolen waren negen kinderen gesproten:

- 1. Anne Marie °1752 x 1776 mrt haar kleinkoosijn Jacques Nijs
- 2. Anne Catherine ° 1755 x 1775 met Lambert Gilsoul, Meester-met-ser te Hoegaarden.
- 3. Henri ° 1757, geestelijkkelin't Rode klooster te Audergem.
- 4. Marie Thérèse ° 1760
- 5. Bernard ° 1761
- 6. Anne Marie Françoise °1763 x 1801 met Libert Geerts, weduwnaar van Barbe Van Nerum
- 7. Jean Bapt. Roch ° 1766
- 8. Jean Baptiste °1769 x ~~1791 met Marie Josephe Dillens~~ *
- 9. Joseph °1772 x 1813 met Anne Catherine Sweerts uit Lummen.

* x 1829 met Madeline Ruckens

Het oudste kind uit het gezin Dumont Vandermolten, Anne Marie x met Brouwer Jacques Nijs heeft zoon Servais, brouwer, x met Catherine Van Nerum, dochter van Brouwer Jacobus Van Nerum, wijs hun dochter Catherine Angeline x met brouwer Jacques Norbert Dotremont. Alexander Nijs zoon van Servais en Cath. Van Nerum, was stichter van het Wezenhuis.

De Brouwer uit de Revolutietijd

=====

Onder de Franse Revolutie verzwakte de bierproductie, maar bleef niettemin bestaan. Het was ^{Wed.} Jean Bapt. Dumont, de jonge op wiens naam in 1797 het paenhuis stond. Uit zijn huwelijk met Marie Joseph Dellen werd in 1797 hun zoon Jean Baptiste geboren, die van 1831 tot 1836 Burgemeester van Hoegaarden zou worden en de overgrootvader was van Paul Bail. (geb. Oudenaarde) of wiens naam in 1797 het paenhuis stond.

Uit de volkstelling van 1796 vernemen wij dat Wed. Jean Bapt. Dumont met haar zonen Jean Baptiste en Joseph en haar dochter Françoise op de Stoopkensstraat woonden. De anderen waren getrouwd, gestorven of uitgeweken. Zij hadden de 30 jarige Jan Vandenbempt als knecht en de 24 jarige Elisabeth Van Aerschot als meid in dienst. Doch uit de volkstelling van 1801 blijkt dat zij ander personeel in dienst hadden, te weten: Charles Ramet 36 j., Barbe Christens 26 j. en Marie Joseph Acourt (Haccour ?) 30 j.; weduwe Dumont was op 26 juni 1801 overleden.

* Brouwer Jean Baptiste Dumont, de jonge, schijnt zich nooit met de politiek te hebben ingelaten en hield zich afzijdig tijdens de revolutionaire troebelen. Na de revolutie bewoonde het gezin Dumont-Dellens het Kapittelhuys (huis Bail) op de Houtmarkt, dat ze als "zwart goed" zouden hebben gekocht, maar hieromtrent bestaan niet de minste bewijzen.

Hij bleef nochtans brouwen op de Stoopkensstraat (onder de Franse tijd rue du Ruisseau genaamd).

Jean Bapt. Dumont stierf echter op 19 nov. 1824 en het was zijn broeder Joseph Dumont, brouwer te Rommerson, die het paenhuis op de Stoopkensstraat levendig hield.

Hij maakte er bier onder het Hollands Bewind en de Belgische Onafhankelijkheid. In sept. 1830 hing aan de brouwerij de Brabantse vlag uit want de Dumont's waren uitgesproken "Patriotten".

Zijn neef Jean Bapt. (zoon van zijn overleden broeder Jean Baptist) werd ten andere in 1831 tot eerste Burgemeester van Hoegaarden gekozen, onder de Belgische Staat.

In 1833 liet Joseph Dumont de brouwerij vergroten en een ruime gewelfde bierkelder inrichten, waarin een steen prijkt met het jaartal "1833".

Vanaf toen kreeg het kompleks ongeveer zijn huidige vorm.

* Brouwer J. B. Dumont, de jonge, nam de brouwerij over en vertrok zich in het Kapittelhuys (huis Bail op de Houtmarkt) dat ze als zwart goed reeds gekocht, maar hiernaar bestaan geen bewijzen. Hij bleef brouwen op de Stoopkensstraat (onder de Ruisseau) tot in 1824 toen hij zijn paenhuis overliet aan zijn broeder Joseph, brouwer te Rommerson, om z. v. l. in de pol. te zetten. J. B. Dumont werd in 1831 de eerste burgemeester onder de Belg. Staat.

Joseph Libert Dumont, brouwer en suikerfabrikant

===== Schepen te Hoegaarden

In 1846 na zijn huwelijk met zijn nicht Virginie Paillet (dochter van Hubert Joseph Paillet en Anne Sweerts uit Crécourt te Piétrebais en broeder van Henri Joseph Paillet, burgemeester van Hoegaarden van 1849 tot 1853), kwam Joseph Libert Dumont naar de Stoopkensstraat. Hij was geboren in Rommersom in 1816; als zoon van Joseph Dumont en Anne Catherine Sweerts.

Zijn vader, Joseph Dumont stierf op 7 jan. 1844 en van toen reeds nam Joseph Libert de brouwerij over, waar hij bovendien ook jenever stookte. Doch het was pas vanaf 1846 dat hij de zaak van nabij volgde. Als knecht had het gezin Dumont, Jean Levinus Peeters in dienst en deze Jean Peeters is de overgrootvader van de huidige brouwer van het Hoegaards bier Pierre Celis.

Rond 1850 waren er te Hoegaarden nog 28 brouwers en stokers.

Joseph Libert Dumont, ofschoon bij de grootste brouwers van het dorp gerekend, had maar al te goed begrepen, dat de bierhandel bestendig achteruit ging, door de steeds toenemende konkurentie, vooral uit Leuven. Hij had nochtans getracht om te Hoegaarden tot een sterke corporatie onder de brouwers te komen, maar zijn opzet mislukte, want de eens zo machtige brouwersgilde was aanzienlijk verzwakt.

Dan zocht hij naar nieuwe mogelijkheden en het was zijn schoonbroeder Alphonse Vinckenbosch (gehuwd met Josephine Dumont) die hem in verbinding bracht met notaris Louis Vinckenbosch, (achterkleinkoosijn van Joseph Libert Dumont), ~~die in 1838 de Tienese suikerfabriek had gesticht en als grote suikerfabrikant bekend stond die de oorsprong van de stokers van de Tienese Suikerfabriek~~

Zijn besluit stond vast, hij zou aan Hoegaarden een nieuwe industrie schenken, de suikerfabrikatie.

Tot zijn rechtstreekse medestichters koos hij zijn schoonbroeder notaris Louis Alexander Putzeys (gehuwd met Rosalie Dumont), burgemeester van Hoegaarden van 1853 tot 1861 en van 1866 tot 1877 en zijn vriend Roch Appolinaire Van Goitsenoven, heer van het Gaëthof te Meldert.

Het was in zijn woonhuis op de Stoopkensstraat, dat de eerste plannen voor de oprichting van een suikerfabriek te Hoegaarden werden opgesteld. Door bemiddeling van Vinckenbosch uit Tienen, richtten zij zich tot de ~~rijke en machtige familie Witteuck~~ ^{Tienese Suikerfabrikanten} en bekwamen de nodige steun om hun plan te verwezenlijken.

De fabriek rees op in de Fabriekstraat in 1865 en kreeg de benaming "Fabrique de sucre Dumont & Cie". Joseph Libert Dumont werd voorzitter en Putzeys en Van Goitsenoven medebeheerders. Hun vergaderlokaal werd gekozen in "La Tête de Bocuf" in de A. Putzeysstraat (huidig nr. 10), maar de vertrouwelijke besprekingen gingen meestal door in het huis Dumont op de Stoopkensstraat.

Ofschoon Dumont zijn beste krachten aan de suikerfabrikatie schonk toch gaf hij het brouwen en stoken niet op en bleef wedijveren met de grootsten uit de streek.

De rijke brouwers uit het dorp, die hun zaak bedreigd voelden door de opkomst van de suikerkabriek stelden een protestkommissie samen en vergaderden in 't Nieuwhuys onder leiding van Brouwer Stoker Charles Van Nerum.

Daar werd aan de hand van een verslag van de scheikundige De Bruin, een verweerschrift opgesteld. Doch de suikerkabrikanten gingen op hun beurt tot een tegenrapport over, opgemaakt door de scheikundige Franqui te Brussel en waarin elk konkurrentie gevaar werd weerlegd, zodat het geschil vrij snel een minzame regeling kreeg. Franqui had gelijk want tussen 1865 en 1874, toen Hoegaarden nog 15 brouwers en 9 stokers telde, werd er tussen 14.565 en 20.082 Hl. bier en 19.341 en 25.508 Hl. alcohol per jaar gemaakt, dus meer jenever dan bier.

Enkele jaren later stond het dorp echter in rep en roer. Een zekere Gilles uit Leuven, een bierspecialist, kwam op een mooie dag naar Hoegaarden de brouwers uitmaken dat zij onbekwaam waren en rot bier brouwen. Hij zou hun eens tonen hoe het "echte witte bier" moest gebrouwd worden. In de brouwerij van Wed. Falla (later Godts en tenslotte Loriers) werden de ketels ingang gesteld en enkele tijd later de eerste tonnen bier uitgevoerd. Doch inplaats van "Hoegaard" had hij "zure Peterman" gemaakt. In allerhaast werden de reeds uitgevoerde biertonnen terug gehaald en de Leuvense bierspecialist, met al zijn verstand buiten geworpen. De gebroeders Van Hagendoren waren de vurigste verdedigers geweest in deze prestigestrijd en zij hadden reeds de inwoners oproepen om de Leuvenaars te verdrijven. En zo bleven brouwers en suikervabrikanten vreedzaam naast elkaar voortleven.

Na een tiental jaren werd de suikerfabriek Dupont reeds te klein en voldeed niet meer aan de vereisten, zodat er besloten werd een grotere op te richten. En weer was het op de Stoopkensstraat dat er druk beraadslaagd werd en de plannen voor de nieuwe instelling besproken. De nieuwe fabriek te Altenaken, stelde zich in werking in 1877 onder de naam "Grand-Pont". Joseph Libert Dumont werd andermaal tot voorzitter van de Beheerraad gekozen en was de grote man van Hoegaarden geworden. Maar hij bleef nederig en onthield zich van alle politiek. Verschillende malen nochtans had men hem gesolliciteerd om zich op de liberale lijst te zetten, met de belofte hem tot burgemeester te zullen verkiezen. Zijn antwoord was kort en bondig "La politique, c'est les prétentieux, moi j'ai autres choses à faire", *maar ook was hij de geheime raadgever van zijn schoonvader, de lkb. burgm. A.L. Putzeys*

Joseph Libert Dumont was een groot grondbezitter te Hoegaarden. Hij bezat niet alleen zijn brouwerij (perceel B 315), stokerij (B314bis), ruim woonhuis met plaats (b 314) en aanpalende gronden (b 312 & 313), maar ook nog drie huizen en land aan de overzijde van de Beek en gronden te Nerm, aalst en aan de Zeven wegen, in totaal 25 Ha. 65 a. 95 ca. In 1860 waren al zijn eigendommen belast aan 1.988,49 fr. (zie Kadastraal Legger Popp, art. 1890).

In 1882 overleed Dumont. Uit zijn echtverbintenis waren vier kinderen gesproten:

- 1. Emma ° 1847 x 1867 met bankier Libert Oury, die als beheerder in de Raad van de Grand Pont werd opgenomen. Zij werden de grootouders van Jean Marie Lowet-Oury, weldoener van Hoegaarden.
- 2. Leon ° 1848, bleef ongehuwd
- 3. Alfred ° 1850, eveneens ongehuwd.
- 4. Rosalie ° 1851 x met Charles Guyot

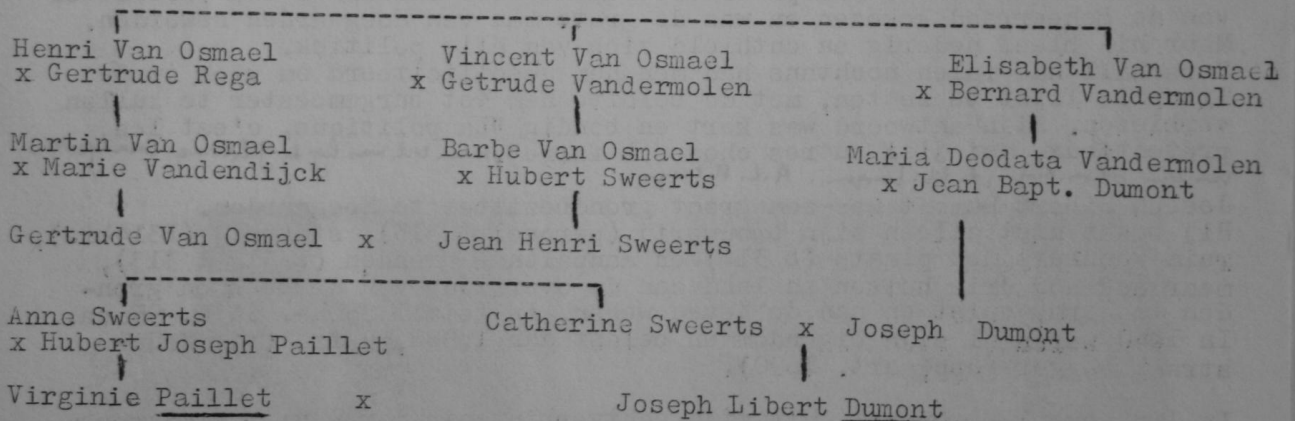
De laatste brouwers.
=====

Wegens de vele bezigheden bij de suikerfabriek, had Joseph Libert Dumont de brouwerij door zijn zonen Leon en Alfred laten waarnemen. Alfred viel echter snel uit terwijl Leon, op het einde van de XIXe eeuw niet langer kon wedijveren met de toenemende konkurentie en de opkomst van de Grote Brouwerij Lories. Hij zag zich genoodzaakt de brouwerij te verkopen. Ter ere van de Brouwer Dumont en vooral van Burgemeester Jean Baptiste Dumont en Joseph Libert Dumont, werd de oude overliggende "Kercke baen" herdoopt in "Dumontstraat".

Alsdan kwam het ganse kompleks in 't bezit van Virgiel Van Hagendoren, ° 1878 als zoon van Hubert Alfons Van Hagendoren en Catherine Uyttebroeck en kleinzoon van Louis Van Hagendoren en Catharina Collart, wiens brouwerij naast deze van Joseph Libert Dumont (hoeve Virgiel Van Hagendoren) lag. Virgiel werkte zich tot de grootste landbouwer van Hoegaarden op, maar brouwen kwam er niet meer bij te pas. Hij was niet getrouwd, maar had een meid in dienst, Marcelinne Schoensetters, bij wie hij een dochter verwekte, Maria, aan wie hij rond 1960, kort voor zijn dood, zijn naam schonk en haar als erfgename aanduidde. Zij huwde later met Denis Adams. Na het overlijden van Virgiel Van Hagendoren in 1860, werd het kompleks verkocht aan Aerts, afkomstig uit de Polders, die er het landbouwbedrijf uitoefende. In 1984 gingen de gebouwen over naar de Brouwerij "de Kluis".

Bloedverwantschap Dumont - Paillet

Henri Van Osmael x Elisabeth Renson

- Noteer: 1. dat Bernard en Gertrude Vander, kinderen waren van Renier Vander, kinderen waren van Renier Vander en Françoise Petri
2. dat Joseph Libert Dumont; door zijn afstamming uit Catherine Sweerts, tot de V Geslachten van Hoegaarden Behoorde.

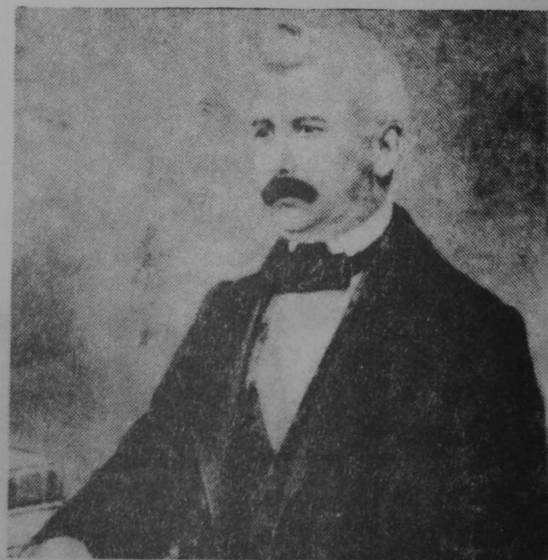
Joseph Libert DUMONT
Brouwer-Stoker en stichter
van de suikerfabriek

Libert OURN
schoonzoon van Joseph Libert
Dumont
Bankier en beheerder van
de Gran-Pont

Jean Bapt. DUMONT
Burgemeester
Kozijn van Joseph Libert
Dumont

Louis Alexander PUTZMIS
Schoonbroeder van Joseph
Libert Dumont
Notaris en Burgemeester
Medestichter van de fabriek

SCHRIKBEVIND

TE

HOEGAARDEN

Het voorlopige arrest

Op 26 Thermidor (13 augustus), ongeveer een uur na de aankomst van de bevestiging uit Brussel, deed Van Autgaerden beroep op de commandant van de 163^e Brigade in garnizoen te Tienen, om hem een gewapende troep te sturen.

Diezelfde avond werden 1 sergeant, 1 korporaal en 6 manschappen ter zijner beschikking gesteld en dadelijk naar de Arendshoeve bij Sweerts gezonden, in uitvoering van het besluit van 24 Thermidor.

Zij boden zich bij de ex-griffier aan en eisten in naam van de wet der Franse Republiek, onmiddellijk het voorlopig arrest van de genaamde Antoin Sweerts, als gevolg van een mandaat, getekend door de Nationaal Agent Van Autgaerden.

De knecht leidde hun naar het groot salon, waar Sweerts hun kalm opwachtte.

"Hier ben ik" zei hij aan de sergeant "doe uw plicht, U zijt er voor niets tussen, maar zeg aan de zogenaamde Nationaal Agent van de gemeente Hoegaarden, dat de Arend weigert het archief te helpen reperterieren en ook alle levensmiddelen en betaling ten laste van uw manschappen weigert te leveren".

Hij trok zich alsdan terug in zijn salon, waar een bed was geplaatst. (Noteer dat de gang destijds deel uitmaakte van het salon, gezien de huidige ingangsddeur pas later werd bijgezet, alleen de grote poort bestond in die tijd).

De wacht eiste een aanpalend vertrek op, wijl de sergeant zich op de eerste verdieping in een afzonderlijke kamer vestigde. Wegens de weigering van Sweerts om de soldaten eten te geven, was Van Autgaerden verplicht, dagelijks de manschappen te laten bevoorraden.

De wacht werd dag en nacht verzekerd als volgt:

- twee mannen van wacht (een bij Sweerts in het salon en een in de Griffiekamer ter bewaking van het archief).
- twee mannen van piket.
- twee mannen van rust.

De korporaal moest om de twee uren de aflossing van de wacht regelen terwijl de sergeant over de goede uitvoering van de bevolen dienst waakte.

Door de koppige weigering van Sweerts, was de Municipaliteit genoodzaakt twee afgevaardigden, Berwouts en Nijs aan te duiden, om het archief te inventariëren. Zij werden bijgestaan door vier getuigen: Foury, Rems, Schoensetters en een bediende van de Nationaal Agent uit Tienen. Het werk verliep moeilijk. Stuk voor stuk, papier na papier, register per register moesten nagelezen en gedetailleerd worden op een officieel dokument. De delegatie was niet op de hoogte van de inhoud van het archief en bij elke vraag tot medewerking, antwoordde Sweerts "gij hebt het archief gewild, daar is het, trek nu uw plan".

Sweerts bracht de tijd door met lezen en schrijven. Dag en nacht moest hij in het salon blijven, behalve voor zekere behoeften, waar hij dan nog onder strenge bewaking stond.

Hij mocht ook met niemand spreken, noch met zijn vrouw die het salon niet mocht naderen, noch met zijn knecht of zijn meid die hem te eten bracht.

De personen die het huis naderden, werden bovendien gecontroleerd, afgetast en weggejaagd.

Ondertussen zochten de mannen van piket het ganse huis af, van op de zolder tot in de kelders, om compromiterende stukken te vinden, doch alles zonder resultaat.

Gedurende verschillende dagen en nachten, bleef Sweerts, bijgenaamd "de arend" fier en ootmoedig, bijna onbeweeglijk, zonder het minste woord tot zijn bewakers te spreken, en zelfs derwijze dat de soldaten bijna gek werden van die doodse en akelige stilte, zodat de wacht om het vuur moest afgelost worden.

Het einde van het voorlopig arrest was voorzien voor 1 Fructidor, doch de afgevaardigde was nog niet klaar met het inventariswerk, zodat een nieuwe periode aanving soort van verlengenis van het voorlopig arrest, in uitvoering van een nieuw mandaat van Van Autgaerden, met toestemming van de plaatskommandant van Tienen.

Toen brak echter een incident uit. Een der soldaten, zenuwachtig geworden door de non-activiteit, bedronk zich in de kelder aan de goede en oude wijn van Sweerts, zodanig zelfs dat hij moest vervangen worden.

Een ander, geprikkeld door vermoeidheid van de zenuwslopende opdracht, wilde de arendsteen uithalen, die zich boven de schuurpoort bevond. Sweerts protesteerde heftig tegen de sergeant.

"Ik verbied U formeel de Arend of eender wat in mijn huis aan te raken, doe wat U bevolen werd, namelijk mijn bewaking en deze van het archief, maar houdt uw vuile poten van alles af".

Wegens wreuk wilde de soldaat zich aan de vrouw Sweerts vergrijpen, maar zij stuurde onmiddellijk haar knecht naar de Plaatskommandant van Tienen, met als gevolg dat ook deze soldaat dadelijk vervangen werd. Sinds dit voorval werd het lezen en schrijven aan Sweerts verboden en de wacht verdubbeld.

Op 5 Fructidor (22 augustus), na negen dagen scherpe bewaking, was het inventariswerk eindelijk, na veel moeite, beeindigd. Het archief werd naar 't Nieuwhuys overgebracht, doch Sweerts had geweigerd het PV van overdracht te ondertekenen met de woorden "Merde à vous tous". De avond van diezelfde dag werd het voorlopig arrest opgeheven en de soldaten terug naar hun eenheid gestuurd. Zij hadden echter zilverwerk en wijn gestolen. Later verklaarde de sergeant "Het was een echt Arendsnest, waar men verslonden wordt door de houding van zijn Meester".

(De memorieschriften van Antoon Balthazar Sweerts bleven bewaard via zijn nicht Elisabeth Van Nerum, stichteres van het Rusthuis van Hoegaarden).

De kosten voortvloeiend uit de bezetting van het huis Sweerts beliepen zeer hoog, veroorzaakt door het verzet en de weigering van de ex-griffier uit de oude Regentie.

De Municipaliteit besloot om Sweerts te laten belasten door de Algemene Administratie en Van Autgaerden liet desbetreffende in de registers het volgende schrijven:

"Den staet der geresen costen niet toe te schrijven is als aen de koppigheyt en het tegenstreven van dito Antoine Sweerts" en verder "De staet der costen geresen uyt het gevolg syner hertnekigheyt van niet te willen helpen repertoriseren en niet overleveren der greffie en gemeynthe pampieren".

Maar enkele dagen later, wanneer Sweerts zijn onkostennota indiende der gestolen voorwerpen door de soldaten, barstte de Nationaal Agent in een razende woede uit en riep "Welke moeilijkheden gaat die sm.... ons nog veroorzaken?"

Ondertussen liet Antoon Balthazar Sweerts de laatste sporen van de tegenwoordigheid der soldaten in zijn woning uitvagen en begon te werken aan het verzet tegen de bezettende overheid.

Vanaf deze gebeurtenissen die door de ex-griffier in zijn gedenkschriften als "de zwarte dagen van de maand augustus 1795" werden betiteld, kreeg het bastion van Sweerts de benaming "Arendsnest".

Het groot salon, de griffiekamer, de waterput en de arendsteen beest staan nog steeds en vormen een historische merkwaardigheid voor de hedendaagse bezoekers.

Niettegenstaande al de aangedane vernederingen, bleef de laatste Arend van het oud-Regiem zijn trotse fierheid bewaren.

Hij had in de handen van zijn vijanden slechts het archief gelaten, dat hij zelf gewild heeft, want de nieuwe heersers wisten niet uit wat het archief bestond.

De andere dokumenten, buiten deze die in de put werden geworpen, kwamen later in 't bezit van zijn stamgenoten uit de V Geslachten. Zijn schoonbroeder Dokter Henri Van Nerum, die in 1808 tot burgemeester van Hoegaarden werd verkozen, schonk een deel terug aan de gemeente. Het overige bleef in de handen van de Geslachten.

Sweerts heeft door zijn oppositie, het gewenste doel bereikt, namelijk de morele overwinning op zijn aartsvijand, een vijand die zelfs de eer niet heeft gehad de Arend te kwetsen, want deze bleef wat hij steeds was geweest, een Sweerts van zuiveren bloede, trouw aan zijn geloof en zijn ideaal.

In nomine Domini Amen

90
180

Resolutie Beauf der Recorden Deser
Vrijheit Hoeyanden Hoeyanden geenigst
van anders, ende Immemoriele tyden, bestaende
in den Regenerenden Borghemester Mayen
Scheperen, ende geswaren Deser gelijck
Vrijheit ende Respective geschikten daer
ander Redactorende begunn Anno 1784

Sta Testor

Seo ordonnentia

Swaerts Secretaris Hoeyanden
et appendium

ARCHIVES
DIT
MUNICIPALITE DE HOUGARDE

Merde pour les armes du prince

(192 f.)
Schiedamsche gr. Leuven 4214

De woede van Van Autgaerden

Toen het gewilde archief in de handen van de Municipaliteit kwam nam Van Autgaerden het "Resolutie Boeck der Regeerders" van 1754 en rukte woedend de wapenzegels der Bisschoppen af om ze te vervangen door zijn eigen revolutionaire stempel "bijlbandel met sansculottenmuts omgeven door palmen" met de onbeleefde vermelding:

"Merde pour les armes du prince"

(zie kopij hiernaast.

wordt vervolgd...

=====

OUDE TESTAMENTEN UIT
H E T P A R O C H I E A R C H I E F
V A N H O E G A A R D E N

=====

vervolg.....

T. 154 TESTAMENT van Joes Cnaps en Maria Van Herbergen
(17-9-1691)

=====

Hun zoon Gordt krijgt huis en hof te Klein Overlaar, waar zij nu wonen op voorwaarde dat hij hun behulpzaam is zolang één van beide leeft en hij hun onderhoudt.

Getuigen: Hendrick Peeters en Hendrick de Buck

Gemaakt door pastoor Vanden Putte.

(Maria Van Herbergen erkent 22 gulden en 2st. gekregen te Hebben van Goort op 27-2-1698, voor uitvaart van haar man).

T. 155 TESTAMENT van Aerdt Van Osmael, man van Mari Susane Van Herbergen (29-7-1693)

=====

Zijn vrouw mag na zijn dood vrij beschikken over een half bunder land gelegen op "den hop" tussen de twee straten, reg. Jean Ronleux, Huybrechts Vandenbempt en de penningen die daaruit komen moet zij gebruiken tot "weldoeninghe sijnder intentie" (maar zij moet er aan niemand een bewijs van geven).

Erfgenenamen zijn zijn kinderen.

Getuigen: Geert Van Osmael en Hendrick Schoenssetters.

Gemaakt te Nerm door Pastoor Vanden Putte.

T. 156 TESTAMENT van Jean Michau (12-8-1693)

=====

Jean Dautremont zijn peter en zoon van Jaecq Dautremont (op voorwaarde van 20 missen) zal zijn huis en hof krijgen, gelegen op de beek, reg. twee zijden de straat, de "waeter vloet" en Dirick La Croix.

Getuigen: Gabriel Van Herbergen en Lambrecht Huybens (Hubens)

Gemaakt door Engelbert (Hen.) vice-pastoor van Hoegaarden

wordt vervolgd.....

HALTE IN RUMIGNY

===== Gemeente in de Franse Ardennen, verzusterd met Hoegaarden.

Op zaterdag 7 juli rond 19 uur kwam een eerste groep van vijf hoegaardiërs in Rumigny aan. Ze vormden de voorwacht voor vier fietsers die vanuit de streek van Tienen per fiets de reis naar Lourdes ondernamen.

De eerste étape was voorzien tot Rethel, doch bij het napluizen van de kaart, en bij het zien van de naam Rumigny, werd er koers gezet naar daar.

Het probleem voor ons was slaapgelegenheid te vinden voor vijf personen. De burgemeester was afwezig, een juffrouw (onderwijzeres) die reeds in Hoegaarden was geweest en toen overnachtte bij Mariette Hermans, stelde zich spontaan ten dienste om te zoeken, maar tevergeefs.

Door het week-end waren veel personen afwezig, o.a. ook Mr; Lemaire de voorzitter van het verzusteringskomiteit.

Gelukkig kwam de burgemeester toen thuis. Zeer gedienschtig en vriendelijk, ging hij contact opnemen met de eigenaars van het kasteel "La Cour des Prés". De eigenaars die in Parijs wonen, waren toevallig, en gelukkig voor ons, voor enkele dagen in Rumigny.

We werden zeer vriendelijk ontvangen door Mr. en Mw. Avril, de eigenaars en twee van hun zonen.

Het was avond, veel konden we niet meer zien van de prachtige omgeving, van de grote zalen en kamers. De decoratie van heel het kasteel is ontworpen door de moeder van de huidige eigenares. Deze vertelde dat indien haar moeder nu zou geleefd hebben, ze zeker architecte zou geworden zijn.

's Zondags morgens werd - tot intense vreugde van de bewoners, en vooral van de vader van Mevr. Avril - door Mr. Aerts de mis opgedragen in de privékapel van het kasteel. Het is een zeer stemmige kapel, opgeluisterd met schilderijen gemaakt door de moeder van mevrouw Avril - en met oude beelden waar legenden aan verbonden zijn.

Voor ons vertrek werden we op de bovenderdieping rondgeleid, langs de portrettengalerij en langs de grote kamers met hun eigen inrichting.

De herinnering aan "La Cour des Prés" en aan de bewoners - die nog vasthouden aan de eeuwenoude tradities van de Franse adel - zal ons bijblijven als een aangename, rustige verpozing op onze reis naar Lourdes.

Eén van de negen.

+°+°+°+°+°+°+°+°+°+°+

L A E S T E R E L L A

=====

De grote Vlaamse zangeres "La Esterella" werd onlangs te Hoegaarden plechtig ontvangen op het Gemeentehuis en in het Museum van 't Nieuwhuys. Dit laatste had bij deze gelegenheid haar stamboomfragment uitgewerkt, dat haar overhandigd werd. Door haar afstamming uit Outgaardse voorouders, is La Esterella nauw met Hoegaarden verbonden en stelde dit gebaar vanwege het Museum dan ook ten zeerste op prijs. Hieronder geven wij afschrift van haar afstamming.

Stamvader Jan REGA uit Brusthem, geboren rond 1500 had een zoon Laurent REGA, gehuwd met Catherine Vrancken, die de ouders waren van Joannes REGA, geboren rond 1565 en gestorven in 1639, wiens dochter Anna REGA, geboren rond 1615, circa 1633 huwde met Henri VLEMINCX.

Deze laatste waren de ouders van Barbara VLEMINCX, geboren 1.3.1655 en op 3.9.1701 te Outgaarden getrouwd met Jan MAES. Hun zoon Henri MAES, geb. 14.9.1704 en gest. 1778 was rond 1737 te Goetsenhoven in het huwelijk getreden met Maria MAES uit Goetsenhoven, die overleed in 1778 overleed.

Zij hadden een dochter met name Maria Catharina MAES, geb. te Outgaarden 7.12.1742 en er in de echt getreden op 5.5.1765 met Henri SAENEN uit Webbecom. Hun zoon Jan SAENEN, geb. 3.5.1781 en gest. op 11.2.1856 huwde met Marie Thérèse Steenweghen uit Outgaarden, geb. 7.5.1780 en gest. 25.2.1860 (zie 1 hieronder).

Uit hun verbintenis werd een dochter geboren op 12.7.1817 met name Marie Catherine SAENEN, gest. 12.7. 1893 en getrouwd te Outgaarden op 12.1.1840 met Nicolaes Lambrechts uit Goetsenhoven, gest. 15.7.1857. Hun zoon Petrus Jozef LAMBRECHTS, geb. 23.10.1848 en gest. 27.10.1922 huwde Octavie Josephe MARIQUE uit Lummen, geb. 15.2.1849 en gest. op 25.10.1910.

Deze laatsten op hun beurt hadden een zoon Alphonse LAMBRECHTS geb. 12.7.1874 en getrouwd met Olga BRANTEGHEM, geb. 28.2.1881, wiens dochter niemand anders is dan de bekende Vlaamse zangeres "La Esterella". geb. te Antwerpen op 7.5.1919.

Bijzonder door haar afstamming uit het geslacht STEENWEGHEN, is zij met de meeste families uit Outgaarden en Hoegaarden verwant.

-
- (1) Marie Thérèse STEENWEGHEN was de dochter van Hubert STEENWEGHEN en Margriet MICHEL, de kleindochter van Philip STEENWEGHEN en Anne Marie BAYE, de achterkleindochter van Petrus STEENWEGHEN en Gertrude VANDERVOORT en ten slotte de overachterkleindochter van Natalis STEENWEGHEN en Elisabeth DEMEY uit Outgaarden.

VERENIGING ZONDER WINSTOOGMERK

Museum - ' N I E U W H U Y S - Hoegaarden

Ernest Ourystraat 2/4

3320 Hoegaarden

(Stichting Julien Van Nerum)

Statuten verschenen in Belgisch Staatsblad 19.1.1967

A L P A I D I S

Driemaandelijks tijdschrift voor heemkunde, folklore
en oudheidkunde, uitgegeven door de " Vrienden van
't Nieuwhuys-Museum " te Hoegaarden.

Gedeponeerd bij de Koninklijke Bibliotheek van België
onder het nr. BD 23.350

OPENINGSUREN VAN HET MUSEUM

Op weekdays : van 14 tot 19 uur

Zondag- & Feestdagen : van 10 tot 13 en van 14 tot 19 uur

Museumtaveerne blijft open tot laatste bezoeker.

Buiten deze uren is het museum steeds toegankelijk op aanvraag.

Sluitingsdag : Woensdag.

Alle artikels uit dit tijdschrift mogen vrij overgenomen
worden mits bronvermelding.